

omenjenih priporočil, temveč hkrati prepoznavanje retorične narave in pomembnosti tudi nekaterih drugih manj prepoznanih oz. redkeje ozaveščenih spretnosti.¹⁰

Glavne operacije procesa oblikovanja govora/besedila

Uvodoma spomnimo, da je retorika kljub svoji usmerjenosti v prakso v velikem delu teoretska disciplina. Vse od Aristotela, ki je prvi na sistematičen način obravnaval retorične principe, v času helenizma pa to postane ustaljena praksa govorniških teoretikov, dalje retoriko opredeljuje *pet glavnih operacij oblikovanja govora*: kako najti snov oz. argumente o temi, o kateri želimo govoriti, kako te argumente smiselno *razporediti* in *katere besede* moramo za njih *izbrati*, kako si argumente uspešno *zapomniti* in kako jih čim bolj prepričljivo *predstaviti*. V antiki so ta izhodišča dobila ime »*govornikove naloge/opravila*« (lat. *officia oratoris*) in so predstavljala enega najpomembnejših modelov za preučevanje in razumevanje retoričnega sistema ter praktično obvladovanje veščine javnega prepričevanja.¹¹ Preden jih na kratko predstavimo, pogledjmo, kako jih opiše Ciceron v razpravi *O govorniku*:

»In ker se *vsa govorniška moč in zmožnost govornika* razvrščata na pet delov, mora /govornik; op. avtorji/, prvič, odkriti, kaj bo govoril; drugič, porazdeliti svoja odkritja in jih združiti *ne samo po golem vrstnem redu, ampak tudi po odločilni teži objektivnih in subjektivnih meril*; tretjič *obleči in okrasiti* jih s svojimi besedami; četrtič, jih s spominom *zagraditi*; in petič, zadnjič, *predstaviti jih z dostojanstvom in mikom*.« (De or. 1.31.142, prevod Ksenja Geister, poudarili avtorji)

- 10 V okviru posameznih pedagoških študijskih programov vseh treh slovenskih univerz lahko učitelji pridobijo nekaj tovrstnih znanj v obliki samostojnih splošnih predmetov (npr. izbirni predmeti z naslovom Retorika in argumentacija ali Retorika na Univerzi na Primorskem in na Univerzi v Mariboru) ali specialnodidaktičnih predmetov (npr. predmeti z naslovom Govorni nastop, Pedagoški govor ipd. na nekaterih pedagoških fakultetah slovenskih javnih univerz). Učiteljev govorni nastop, ki bolj ali manj ustrezno vključuje retorične koncepte, velja tudi za približljivo tematiko diplomskih in magistrskih del. O povezovanju vloge učitelja in javnega govorca tudi npr. v Petek, 2014; 2012, in Podbevšek, 1997; 2006.
- 11 Običajna antična terminologija za opredelitev petih govornikovih opravil (stgr. *érga tou rhétoros*; lat. *officia oratoris*): 1. odkrivanje/najdevanje (stgr. *heúresis*; lat. *inventio*); 2. razporeditev (stgr. *táxis*; lat. *dispositio*); 3. ubeseditev (stgr. *léxis*; lat. *elocutio*); 4. pomnjenje (stgr. *mnéme*; lat. *memoria*); 5. izvedba/nastop (stgr. *hypócrisis*; lat. *actio*). V skladu z uveljavljenostjo v sodobni retorični teoriji bomo v nadaljevanju za različne retorične pojme uporabljali deloma latinsko deloma starogrško terminologijo.